

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ

ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ

Πολλάκις εἶδομεν ἐκφραζομένην τὴν θλίψιν τοῦ τύπου διὰ τὸν τρόπον τῆς διαίτης τῶν ἡμετέρων φοιτητῶν, ἤμιστα συντελοῦντα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φρονήματος, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος, εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ τόσοσ πολυτίμου στενοῦ πανεπιστημιακοῦ συνδέσμου, ὁ ὁποῖος θέτει τὰς στερεὰς βάσεις τῆς ἐνόητης καὶ τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἐθνικῆς, ὅταν οἱ ἀκαδημαϊκοὶ πολῖται, πολῖται πλέον ἐνεργοί, θὰ εἰσορμήσαν εἰς τὴν κόνιστραν τοῦ πρακτικοῦ βίου.

Καὶ ὁ στερεὸς οὗτος σύνδεσμος τῶν ἀποτελούντων τὸ ἀνώτατον ἐκπαιδευτήριον καὶ ἡ διαίτα ἢ ἐπὶ ἄλλων βάσεων ἐκείνης, πρὸς ἣν ἀνέκαθεν ἔχει ἐξοικειωθῆ ἡ πανεπιστημιακὴ νεότης, εἶναι δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἐξαιρετικῶς ὑπὲρ πάντα ἄλλον λαὸν ἀναγκαῖα, διότι τὸ ἐλληνικὸν ἀνώτατον ἐκπαιδευτήριον δὲν εἶναι πανεπιστήμιον τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους, ἀλλὰ τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς.

Καὶ ὅμως εἰς οὐδὲν τοῦ κόσμου πανεπιστήμιον οἱ καθηγηταὶ εἶναι τόσοσ ξένοι πρὸς τοὺς φοιτητάς, σχεδὸν πάντας ἀγνώστους εἰς αὐτοὺς μέχρι τῆς προσελεύσεως εἰς τὰς ἐξετάσεις, καὶ τόσοσ καὶ πρὸς ἀλλήλους ξένοι οἱ φοιτηταὶ καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ καθηγηταί.

Κοινὸς πάντων τῶν φοιτητῶν σύνδεσμος οὐδεὶς ὑπάρχει. Ὁ ἰδιωτικὸς βίος αὐτῶν ῥυθμίζεται ποικίλος ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ τῶν πόρων ἐκάστου. Ὁ βίος αὐτῶν εἶναι κατὰ κανόνα καθιστικὸς, ἀποτυχοῦσῶν σχεδὸν ὅλοσχερῶς τῶν πλείστων ἀποπειρῶν ἀνδροπρεποῦς διαίτης· τὸ καφενεῖον ἀπορροφᾷ σχεδὸν ὅλασ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς καὶ κατὰ κανόνα ἀποτελεῖ τὴν μόνην τῶν φοιτητῶν ψυχαγωγίαν, ὅταν δὲν ὑποκύπτουν εἰς κομματικὰς ἐκμεταλλεύσεις ἢ δὲν ἐκφωνοῦν ἀπὸ τῶν προπυλαίων τοῦ πανεπιστημίου πολιτικὸς λόγους.

Πταῖουν εἰς τοῦτο οἱ καθηγηταί; Πταῖουν οἱ φοιτηταί; Πταῖει ὁ ἐθνικὸς ἡμῶν χαρακτήρ;

Καὶ τοῦ Γάλλου φοιτητοῦ ἡ διαίτα δὲν παραλλάσσει πολὺ. Καὶ ἐκεῖθεν τὰ αὐτὰ ἀκούονται παράπανα ὅτι μόνον ἐπιστημονικὴ διδασκαλία διανέμεται εἰς τὰς Σχολὰς τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδεως, χωρὶς νὰ ἀποκτῶνται τὰ ἐφόδια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τοὺς Γερμανοὺς ἐπιστή-

μονας ὑπερόχους πολίτας καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἦθος.

Εἰς Γάλλος λόγιος διακεκριμένος καὶ φιλόπατρις, ὅσον καὶ παρατηρητῆς βαθύς, ἔκρινεν ὅτι ἰσχυρότερον δύναται νὰ καταστήσῃ αἰσθητὰ τὰ αἷτια, διὰ τὰ ὁποῖα ὑστεροῦν τόσοσ κατὰ τοῦτο τὰ γαλλικὰ πανεπιστήμια περιγράφων τὸν ὄργανισμόν τῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων, εὐχὴ βεβαίως τὸν διδακτικόν, ἀλλὰ τὸν ἠθικόν καὶ κοινωνικόν, διότι κοινωνίαι ἴδιαι καὶ αὐτοτελεῖς εἶναι τὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια.

Τοῦ ὄργανισμοῦ τούτου τῶν Γερμανικῶν πανεπιστημίων παρέχμεν καὶ ἡμεῖς τὰς γενικωτέρας γραμμάς, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι κυρίως τὸ σῶμα τῶν καθηγητῶν εἶναι τὸ δημιουργοῦν τὴν πανεπιστημιακὴν κοινωνίαν ἀξίαν τῆς Πατρίδος.

Εὐγενεστέρα δὲ ζύμη πρὸς τοιαύτην διάπλασιν ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν πανεπιστημιακὴν νεότητὰ ὅπως διαπλασθῆ κατὰ τὸ ἐνὸν πρὸς τὰ ὑποδείγματα ταῦτα δὲν θὰ ἠδύνατο τις νὰ εὐχηθῆ.

Ἄρκει πρὸς τοῦτο νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι ἡ Κρήτη πολλῶν φοιτητῶν φιλοξενεῖ τὰ ὅσα, καὶ ὅτι ἡ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἡμῶν στήλη τῆς Δόξης καλύπτεται πᾶσα ἀπὸ τὰ ὄνοματα φοιτητῶν, οἵτινες ἔπεσαν κατὰ τὸν τελευταῖον ἀτυχῆ πόλεμον.

♦♦

Τὴν ὑγιᾶ διαπαιδωγῶγῃσιν τῶν φοιτητῶν τῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων εἰς ἦθος, εἰς φρόνημα, εἰς ἀνατροφήν κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὴν, ἀλλὰ καὶ ἀθρῶς ἐπιμεμελημένην, ὁμοίαν δὲ πρὸς πάντας ἀποδίδει ὁ γράφων Γάλλος πρὸ παντός εἰς τὴν μεγάλην ἐπιρροήν, τὴν ὁποῖαν ἀκούουσιν οἱ καθηγηταί ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν φοιτητῶν.

Ἄλλὰ τὴν ἐπιρροήν ταύτην τὴν τόσοσ διαμορφωτικὴν καλλιεργοῦσιν αὐτοὶ οἱ καθηγηταί, αὐτοὶ εἶναι ἀποκλειστικῶς οἱ δημιουργοὶ αὐτῆς.

Ἐν πρώτοις ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχει μεγάλη στενότης προσωπικῶν καὶ οἰκογενειακῶν σχέσεων μεταξύ ὄλων τῶν καθηγητῶν ἐνός πανεπιστημίου. Ὅχι μόνον ὠρισμένοι ἀπὸ μακρὰς παραδόσεις ἑορταὶ καὶ γεύματα συνδέουν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ ἰδιωτικῶς συνδέονται πλῆθ, ἀποτελοῦντες ἴδιαν διακεκριμένην κοινωνίαν· εἰς τὰς οἰκειστάτας δὲ ἰδιωτικῶς συναναστροφάς, ὁ φιλόλογος, ὁ καθηγητῆς τοῦ δικαίου, ὁ θεολόγος, ὁ μαθηματικὸς, ὁ καθηγητῆς τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἐν πνευματικῇ ἐπικοινωνίᾳ ἀφελεῖ καὶ φιδρᾷ ἀνταλλάσσουν τὰς ἰδέας αὐτῶν.

Ὁ στενὸς λοιπὸν τῶν καθηγητῶν σύνδεσμος ἀποτελεῖ τὴν μίαν τῶν βάσεων τῆς τόσοσ πο-

λυτίμου αὐτῶν ἐπὶ τῶν σπουδαστῶν ἐπιρροῆς.

Ἡ ἑτέρα τούτων, ἐπίσης στερεά, εἶναι ὁ μεταξὺ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν φοιτητῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς σφίρας τῶν σπουδῶν, σύνδεσμος καὶ ἡ εὐμενὴς καὶ πατρικῶς φιλόστοργος οἰκειότης τῶν καθηγητῶν πρὸς τοὺς φοιτητὰς ποιηλοτρόπως ἐκδηλουμένη διὰ προσκλήσεως τῶν φοιτητῶν εἰς τὰς οἰκογενειακὰς αὐτῶν συναθροίσεις, διὰ στενῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπικοινωνίας, διὰ τῆς παροχῆς πάσης πρὸς αὐτοὺς προστασίας.

Οὕτως ἐν τῇ ψυχῇ τῶν φοιτητῶν καλλιιεργεῖται πνεῦμα υἱικοῦ σεβασμοῦ καὶ θερμῆς ἀφροσύνης πρὸς τοὺς καθηγητὰς τῶν, αἰσθήματα, ἅτινα ἐπιδιώκουν πᾶσαν εὐκαιρίαν, ὅπως ἐπιδεικνύουν ὅσον εἶδόν τε ἐπισημότερον.

Ὅταν ἐν τινι ἑορτῇ τοῦ ἐξόχου νομισματοῦς Μπλουντση εἰ φοιτητὰι προσήλθον πεζῇ διὰ χιονοσκεπῶν ὁδῶν, ὅπως προσαγγρεύσουν λαμπὰ φεροῦντες τὸν καθηγητὴν τῶν, οὗτος εἶπε πρὸς αὐτούς: «Τὸ πανεπιστήμιον δὲν ἀποτελοῦν δύο κοινωνίαι ἢ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν φοιτητῶν ἀλλὰ μία καὶ ἐνιαία ἐξ ἀμφοτέρων, διότι διαρκῆς ἀνευ διακοπῆς εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἐπικοινωνία τῶν καθηγητῶν πρὸς τοὺς φοιτητὰς καὶ διαρκῆς ἢ ἀλληλεπίδρασις ἀμφοτέρων τούτων τῶν κατηγοριῶν τῶν πολιτῶν τοῦ πανεπιστημίου».

Ἡ ἐπιμέλεια τῆς ὑγείας καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν σωματικῶν δυνάμεων εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων μελεμάτων τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν φοιτητῶν τῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων.

Ἐξ αὐτῶν βεβαίως μίαν ἀσκήσιν, τὴν τῆς ξιφασκίας καὶ σπαθασκίας, θεωροῦμεν μὲν ἀναγκασιότατην ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν, ὅχι ὅμως ποτὲ κατὰ τὸ σύστημα τῶν Γερμανῶν φοιτητῶν, συγκροτούτων ἀνταγωνιζομένους φοιτητικὸς συνδέσμοις καὶ καλλιεργούντων τὴν μονομαχίαν καὶ ὡς ψυχαγωγίαν καὶ ὡς ἀρχήν.

Ἀλλὰ συνιστῶμεν ἀνευ ἐπιφυλάξεως τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις τῶν φοιτητῶν καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ἀνδροπρεπῆ παίγνια, τῶν ὁποίων ἐθέσαμεν καὶ ἡμεῖς τὰς βάσεις διὰ τοῦ κατὰ τὸν περὶ γυμναστικῆς νόμον συστάτος ἰδίου Ἀκαδημαϊκοῦ Γυμναστηρίου τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ τῶν σπουδαστῶν τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς, τοῦ ὁποίου σταθερά, ἂν καὶ πολὺ βραδεία, ἐκδηλοῦται ἡ πρόοδος, διότι οὐχὶ πάντες οἱ φοιτητὰι ἀντελήφθησαν δυστυχῶς μέχρι τοῦδε τῆς ἐξόχου σημασίας τοῦ τόσο ἀναξίτου τοῦ φοιτητικῶν προορισμοῦ ἰδρύματος τούτου.

Ἄλλ' ἡ οὐσιωδέστερα σωματικὴ ἀσκήσις ἐν τοῖς Γερμανικοῖς Πανεπιστημίοις εἶναι ἢ διὰ τῶν θερινῶν ἐκδρομῶν. Τῶν ἐκδρομῶν τούτων μετέχουν καὶ οἱ νεότεροι τῶν καθηγητῶν, ἀναστρε-

φόμενοι μετὰ τῶν ὁμιλητῶν αὐτῶν μετ' εὐμενοῦς οἰκειότητος. Ἐννοεῖται δὲ οἰκοθεν, ὅτι αἱ ἐκδρομαὶ αὐταὶ γίνονται πεζῇ· ἐκτὸς δὲ τούτων οἱ φοιτητὰι μόνοι ἐνούμενοι εἰς ὁμίλους ἐπιχειροῦσι μακρὰς πεζοπορίας εἰς ἄλλας πόλεις, πρὸ πάντων δὲ τέρπονται ἐπιχειροῦντες δυσχερεῖς καὶ ἐπιπόλους ἀναρριχήσεις ὁρέων.

Ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως ἡ παιδαγωγία τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων βάσιν ἔχει τὴν θεμελίωσιν τοῦ αὐστηροτέρου πειθαρχικοῦ πνεύματος ἐν τῇ νῷ καὶ τῇ καρδίᾳ τοῦ Γερμανοῦ φοιτητοῦ. Εἰς τὴν πειθαρχίαν δὲ ταύτην δὲν ἀσκῶνται εἰς ἐξωτερικῶν τύπων, ἀλλὰ ἡ διδασκαλία καὶ τὸ παράδειγμα ἀπευθύνονται εἰς τὴν συνειδήσιν τοῦ φοιτητοῦ ἐξοικειοῦντες τοῦτον πρὸς τὴν ὑποταγήν, τὸ σέβος καὶ τὴν εὐπειθειαν ἀπέναντι τῶν ἀνωτέρων. Ἡ παιδαγωγία αὕτη στρέφεται πρὸ παντὸς πρὸς αὐτὴν τὴν ἐσωτέραν θέλησιν τοῦ φοιτητοῦ, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ συμπεριφορὰν, σκοπεῖ δὲ ὅπως παρασκευάσῃ τοῦτον εἰς στρατιωτικὴν τῆς Γερμανικῆς πατρίδος ἐν τῷ στρατευομένῳ ἔθνει. Οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκτὸς τοῦ Πανεπιστημίου συμπεριφορᾷ αὐτῶν, οἱ Γερμανοὶ φοιτητὰι εἶναι πειθαρχικοὶ ἀπέναντι παντὸς προϊσταμένου τῶν καὶ παντὸς ἀνωτέρου, καὶ φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἔμφυτον τὸ αἶσθημα τῆς τάξεως.

Ὡς μέλλοντες δὲ ἐνεργεῖ πολιταὶ οἱ φοιτητὰι, ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν, παιδαγωγοῦνται συντηρητικώτατα, βάσις δὲ τῆς παιδαγωγίας αὐτῶν ταύτης εἶναι ὁ βαθὺς πρὸς τοὺς Νόμους καὶ τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν σεβασμῶς.

Ἄλλ' ἡ ἐθνικὴ παιδαγωγία τοῦ Γερμανοῦ φοιτητοῦ ἐκδηλοῦται ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ τελειότητι προκειμένου περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τῆς ὁποίας τὸ Γερμανικὸν πνεῦμα ἐπιδεικνύει καὶ διδάσκει εἰς τὴν σπουδάζουσαν νεότητα ὅλας τὰς ἀπόψεις.

Βάσις τῆς παιδαγωγίας ταύτης εἶναι τὸ ἰδεῶδες τῆς μεγάλης Γερμανικῆς πατρίδος (Das grosse Vaterland)· οὕτως ἡ παιδαγωγία τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων εἶναι κατ' ἐξοχὴν πατριωτικὴ· τοιαύτη δὲ ὑπῆρξε καὶ πολὺν χρόνον πρὸ τῆς Γερμανικῆς ἐνότητος εἰς ἐνιαῖον Γερμανικὸν κράτος. Ἐκτοτε οἱ φοιτητὰι τῶν Γερμανικῶν πανεπιστημίων τῆς ὑπὸ τὴν Αὐστρίαν Μεσημβρινῆς ὁμοσπονδίας εἶχον στερεώτατον πατριωτικὸν ἔθνος, αὐτὸ τοῦτο ἕμνον ἐθνικόν, τὸ ἄσμα τὸ ἀρχόμενον διὰ τῶν στίχων·

«Ἐλθέ, ἐλθέ νὰ ἐνωθῆς μετὰ τὴν πατρίδα, τὴν πατρίδα τὴν προσφιλή (An's Vaterland, an's theure schliess dich an).

Ἡ παιδαγωγία αὕτη μετέχει πολλοῦ ἐγω-

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΗΣ¹

ΥΠΙΟ ANTON WEIS ULMENRIED

[Μετὰ φρασὶς Ζήση Δ. Ζαμάνη]

Ἐγένετο πρότερον λόγος περὶ στρυφνότητος, περὶ δυσθυμίας. Ἐπιτρέπεται ἄρα γε τῷ διδασκάλῳ ἢ ἐκδηλωσὶς τοιαύτης; Πολλῶ βεβαίως ὀλιγώτερον ἢ ἄλλῳ τινὶ προσώπῳ. Ὁ διδάσκαλος, ὅστις ἀδυνατεῖ νὰ καταστῇ κύριος ἑαυτοῦ, ὅστις ἐν ἄλλοις λόγοις εἶναι δούλος τῆς ἐκάστοτε ψυχικῆς του διαθέσεως, καθίσταται τοῖς μαθηταῖς του βάρος καὶ μαστίξ. Καὶ ἐν περιπτώσει δὲ, καθ' ἣν ἡ δυσθυμία του ἐκ καχεξίας καὶ ἐπινόσου καταστάσεως, ἐκ νευροπαθείας ἢ καὶ ἐξ ἄλλου τινὸς αἰτίου προέρχεται, εἶναι πάντοτε κακόν, ὅπερ ὀχληρῶς ἐπὶ τῆς σχολικῆς ἐργασίας ἐπενεργεῖ καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις πρὸς βλάβην αὐτῆς συντελεῖ.

Οἱ μαθητὰι γινώσκουσι νὰ κρίνωσιν ἀμέσως, ἐν ποίᾳ ψυχικῇ διαθέσει εὐρίσκεται ὁ διδάσκαλος, μάλιστα πατήσῃ οὗτος τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας τῆς παραδόσεως. Μόλις παρατηρήσῃ τὸ καῖως συμφορᾶς δηλωτικὸν πρόσωπον, πᾶσα ὀρεξις καὶ τέρψις ἀφανίζεται· γινώσκουσι τί τοὺς ἀνομείνει: διαρκῆς δυσαρέσκεια, σκυθρωπότης, γογγυσμός, ἐκρήξεις τῆς ὀργῆς διὰ τὸ ἐλάχιστον παράπτωμα.

Ἐν τοῖς λόγοις ἡμῶν ταῦτοις ἄς μὴ νομισθῇ ὅτι περιλαμβάνομεν καὶ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ διδάσκαλος καὶ ἐξ αἰτίας τῶν μαθητῶν ἐδέχεται νὰ περιπέσῃ ἀπὸ εὐθύμου καὶ φαιδρᾶς καταστάσεως εἰς ὅλως ἐναντίαν ψυχικὴν διάθεσιν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν κεῖται τόσο βαθεῖα ἡ δυσθυμία.

Διδάσκαλος δουλικῶς ἐξαρτώμενος ἐκ τῆς ἐκάστοτε ψυχικῆς του διαθέσεως δύναται τὴν μίαν μὲν ἡμέραν ἀξιολόγητος, φιλόφρων, ζωηρός, ἐπαγωγός, τὴν δ' ἄλλην νὰ εἶναι πάλιν τοιοῦτος, ὥστε μηδεὶς νὰ κατορθῶν δι' αὐτὸν ὁρθόν τι καὶ ἀρέσκον. Ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος ὑπονομεῖ αὐτοὺς τοὺς ὄρους, ὧν ὡς παιδαγωγός ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην πρὸς καρποφόρον ἐργασίαν· διότι ἡ νεολαία εἶναι ἀδύνατον νὰ τρέφῃ σεβασμὸν, ἐτι δ' ὀλιγώτερον ἀγάπην πρὸς πρόσωπον, ὅπερ τὴν μίαν μὲν ἡμέραν παρουσιάζεται μετὰ φαιδρᾶς καὶ φιλόφρονος ὄψεως, τὴν δ' ἄλλην δεικνύει μέταπον συννεφές, βλέμματα δὲ σκυθρωπὰ καὶ ἀπειλητικά. Τοιοῦτον διδασκαλικὸν ἄτομον ἀποθαρρύνει καὶ ἐκφοβεῖ, προκαλεῖ δὲ καθ' ἑαυτοῦ πικρίαν ἂν μὴ καὶ μῖσος.

Τῆς δυσθυμίας δ' ὅμως, περ' ἧς ὁ λόγος, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅλως διάφορος ἐκείνη ἢ ἀκρο-

¹ Συνέχεια. Ἰδὲ σελ. 78.

σμοῦ ἐθνικοῦ· ἐφ' ὧν τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ πνεύματος· οἱ Γερμανοὶ ὑπέροχοι ἄνδρες παρίστανται ὡς τὸ κορυφωμα τοῦ ἀπροσπελάτου τελείου. Συμμίγνυται δὲ ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ ταύτῃ καὶ δόσις μίσους κατὰ ξένων ἀντιζήλων λαῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι βεβαίως νοσηρὰ τοιαύτη παιδαγωγία, διότι πρέπει νὰ ἔχη τις ἀπέναντι του τὸν φόβον τοῦ κινδύνου τῆς Πατρίδος, τὴν συνειδήσιν τῆς ὑπάρξεως ἐχθρῶν ἐπιβουλεομένων, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν αὐτῆς, διὰ ν' ἀγαπᾷ ἐπαρκῶς τὴν πατρίδα του. Νοσηρὰ τοῦναντίον εἶναι ἡ κοσμοπολιτικὴ παιδαγωγία, ἡ ἀφορώσα ἀπλῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν προπαρασκευὴν διὰ τοὺς ἀτομικοὺς ἀγῶνας τῆς ζωῆς, ἀδιαφοροῦσα δὲ περὶ τοῦ ἀτόμου ὡς μονάδος τοῦ ὄλου ἔθνους, ὡς πολίτου. Τῆς τοιαύτης παιδαγωγίας ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀτομισμού, τῆς κινδυνώδεστερας δηλαδὴ νόσου παντὸς ἔθνους, ἐτι δὲ μᾶλλον τῶν ἐθνῶν, ὧν δὲν συνεπληρώθη ἐτι ἡ φυλετικὴ ἀποστολή, ἀπαιτούσα πνεῦμα θυσίῶν καὶ αὐταπαρνησίας, πρὸ παντὸς δὲ τὴν ὑποχώρησιν τῆς ἰδιότητος τοῦ ἀτόμου, πρὸ τοῦ καθήκοντος τοῦ πολίτου.

Τοιαύτη οὖτα ἡ παιδαγωγία τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων σφρηλατεῖ τοῦ; ἐπιστήμονας τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους πρὸ παντὸς στρατιώτου τῆς Πατρίδος. Μέγα δὲ μέρος τῶν θοιῶμβων τῶν Γερμανικῶν ὅπλων κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον ὀφείλεται εἰς τοὺς διοπτροφόρους τούτους ἐπιλέκτους τοῦ Γερμανικοῦ πνεύματος, εἰσσενεγκόντας κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν τὴν μεγαλυτέραν εἰς αἴμα εἰσφορὰν καὶ παρέχοντας ἀπέναντι τῶν ὑποδεεστέρων περιφανῆς δείγμα τῶν πρὸς τὸ καθήκον θυσίῶν.

Τὰ ὑποδείγματα τῆς Γερμανικῆς ταύτης παιδαγωγίας ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις εἶναι πολυτιμώτατα δι' ἡμᾶς, τῶν ὁποίων τὸ Πανεπιστήμιον ἔχει προορισμὸν ὄλω; ἐξαιρετικόν, διότι ὁ σπουδαιότερος αὐτοῦ προορισμὸς δὲν εἶναι βεβαίως ἢ παρασκευὴ βιοπαλαιστῶν, φυτοζωούντων ἐν τῷ ἐλευθέρῳ κράτει, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἡ δημιουργία ἀποστόλων τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἐχόντων τελείαν τὴν συνειδήσιν τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀποστολῆς.

ΦΙΛΟΘΗΜΟΣ

Ἡ φίλια, λέγει ὁ Γκαίτε εἶναι ἀγνοτέρα, πνευματικώτερα τοῦ ἔρωτος, λεπτοῦς δεσμὸς τῶν πνευμάτων διὰ τῆς ἀρμονίας πρὸς πᾶν μέγα καὶ εὐγενές. Διότι ὁ θεῖος ἔρως τοῦ Πλάτωνος εἶναι μόνον τῆς φίλιας τὸ ὄρατον ὁμοίωμα. Τὸ ἀγνόν πῦρ τῆς φίλιας οὐδέποτε ἐκθρῶσκει εἰς ἀγρίαν φλόγα πάθους. ἐνῶ ὁ ἔρως, ὁρμητὴς ἀκράτητος, κλονίζει συχνάκις τὴν ἡρεμὸν εἰρήνην τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν θυελλώδη αὐτοῦ κίνησιν οἷδε τὸ ἰσχυρὸν πνεῦμα ἀνθίσταται. Οὐδέμια ἐξέγερσις τῶν αἰσθήσεων ταράττει διὰ ψευδοῦς ἀντανακλάσεως τὸν καθαρὸν καθρέπτην, ἐν τῷ ὁποίῳ αἱ φίλαι ψυχὰι θεωροῦσιν ἑαυτὰς συνδεδεμένας.

χολία και η εξαψις, ης ένοχοι καθίστανται διδάσκαλοι τινες ένεκα της άγαν ζωηράς ιδιοσυγκρασίας των. Υπάρχει τι τόν συντελούν, όπως αι τριαυται εκδηλώσεις ολιγώτερον αξιόμεμπτοι φαίνονται· τούτο δ' είναι, ότι εν ταίς πλείσταίς περιπτώσεσιν αὐται αιτιολογούνται. Αν επί παραδείγματι σφαλῆ μαθητής τις κατά τρόπον έλέγχοντα εὐτελή ψυχικήν διάθεσιν ή ὅλως ήθικῆν άχρησιότητα, ο διδάσκαλος εὐθύς άφαρπάζεται· άλλ' ή εὐθυμία του εν τῇ περιπτώσει ταύτη είναι μάλλον διαμαρτυρία εὐγενούς χαρακτήρος εναντίον τοῦ χυδαίου και άποστρεφῆς αξίου φαινομένου. Καί είναι μὲν άληθές, ότι ο ὑπό τοῦ διδασκάλου σωφρονισμός τοῦ μαθητοῦ θα επετύγχανεν άσφαλέστερον εν άρμοδιωτέρῃ μέρῃ· εν τούτοις ή πείρα διδάσκει, ότι τοιούτου είδους εκρήξεις ὀργῆς συνήθως οὐδέν συναίσθημα πικρίας και οὐδεμίαν κατά τοῦ διδασκάλου μνησικακίαν παρά τῷ μαθητῇ καταλείπτουσι. Καί ο διδάσκαλος, άφ' οὔ εκφράση τῆν ὀργήν και άγανάκτησίν του, είναι πάλιν ο αὐτός εὐχαρῆς, ενθαρρυντικός άνήρ, ὡς πρότερον.

Ψυχική ήρεμία και κανονική πρὸς τοὺς μαθητὰς συμπεριφορὰ είναι σπουδαιότατοι παράγοντες διὰ τῆν σχολικὴν εργασία, αν πρόκειται και αὐτῇ ὀρθῶς νὰ τελεῖται και ή μεταξὺ διδασκάλου και μαθητοῦ σχέσις νὰ είναι ή προσήκουσα. Η ψυχική ήρεμία οὐδὲ μὲν αποκλείει θερμότητα και ζωή· είναι τὸ εναντίον της εὐθυμίας, της επιπολαιότητος και άπερισκεψίας. Η δὲ κανονική πρὸς τοὺς μαθητὰς συμπεριφορὰ δὲν είναι ταῦτο πρὸς τὸ μηχανικῶς εργάζεσθαι, δὲν είναι ταῦτο πρὸς τῆν μηχανικὴν συνήθειαν, άλλ' αποκλείει μόνον άνυπομονησίαν, ερεθισμόν και άπρομελέτητον προσωπολήψιαν.

Ετερόν τι μέσον, ὅπερ μεταχειρίζεται ένίστε ο διδάσκαλος εν τῇ ποδηγητήσει και τῷ σωφρονισμῷ τῶν μαθητῶν, είναι ή εἰρωνεία. Περὶ τοῦ δικαιώματος πρὸς χρῆσιν αὐτῆς διὰ τὸν ρηθέντα σκοπὸν μεγάλη άμφισβήτησις υπάρχει. Η εἰρωνεία προσβάλλει και δυσαρσετεῖ, τιτρώσκει και εὐκόλως πικραίνει· ένεκα δὲ τούτου και διδάσκαλοι, οἵτινες τοῦτο τὸ παιδευτικόν μέσον μεταχειρίζονται, συνήθως δὲν είναι παρά τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν εὐχαιρετικῶς προσφιλεῖς και άρεστοί. Εἰς άλλου δ' ὅμως λίαν άμφίβολον είναι, αν αὐτῇ πρέπει εκ της άγωγῆς ὅλως νὰ αποκλεισθῇ· διότι ὑπάρχουσιν άσφαλεῖς περιστάσεις, καθ' ἃς ή εἰρωνεία δύναται νὰ είναι αξιολογώτατη εἰς πρόκλησιν σκοπίμου αποτελέσματος, όταν μεταχειρίζηται τις αὐτῇ εν μέτρῳ και εν καταλλήλῳ τρόπῳ. Αναμφισβητήτως δὲ απαιτεῖται οὐχί μικρὰ κριτική δύναμις και προσέτι μεγάλη αἰσθησις τοῦ ὑπὸ παιδαγωγικὴν έποψιν προσήκοντος (Pädagogischer Takt), ὅπως διακρίνη τις, πότε ή εἰρωνεία ὑπαγορεύεται και, ίνα κατά ίατροῦς

εἰπωμεν, πότε ή εἰρωνεία ενδείκνυται και πότε ὄχι. Πρὸς τοῦτοις ανάγκη νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει, ότι εκείνο, ὅπερ διὰ τὸν ένα διδάσκαλον άρμόζει, δὲν είναι και διὰ τὸν έτερον κατάλληλον.

Αλλ' εν οὐδεμίᾳ περιπτώσει και επ' οὐδενί λόγῳ επιτρέπεται νὰ εκδηλωθῆ παρά τινι μορφωτῇ της νεολαίας άγροικία και ὀμότης. Καί είναι μὲν άληθές, ότι έμβριθεῖς γνώσεις δύναται νὰ εξασκῆσσι καταπραυντικήν τινα επίδρασιν επί τοῦ χαρακτήρος ενός άτομου· εν τούτοις είναι επίσης γνωστόν, ότι δὲν είναι τόσοσν δὲ σπάνιον νὰ γνωρίση τις λίαν πολυμαθεῖς, μεμερωμένους άνδρας, οἵτινες πράγματι άτόρνευτοι, άξεστοι, και ὅμοι και βλάουσαι δύναται νὰ είναι. Μόνον άληθῆς και ανόθευτος της καρδίας μόρφωσις παρέχει άσφαλῆ ἐγγύησιν δι' άληθῆ ανθρωπισμόν, ὅστις εξευγενίζει τὸ άτομον και παρέχει αὐτῷ ισχύν επί τῶν νεαρῶν ψυχῶν τῶν παιδευομένων.

Εν προγενεστέροις χρόνοις ή άγροικία και ή ὀμότης δὲν ἦσαν ὅλως άσυνήθη φαινόμενα παρά τοῖς διδασκάλοις. Η ὀμότης δύναται νὰ εκδηλωθῆ κατά πικρίλους τρόπους: Εν τῇ ὄλῃ τοῦ διδασκάλου στάσει, εν τῷ τρόπῳ τοῦ ὀμιλεῖν, τοῦ κρίνειν, τοῦ τιμωρεῖν. Τινες διδάσκαλοι κτῶνται φήμην τινα διὰ της σκληρότητος και άυστηρότητος, ἣν εν τῷ σχολικῷ ἔργῳ άσκούσι. Μεταχειρίζονται τιμωρίας και λαιδορίας εν καιρῷ και παρακαίρως.

Εν εκάστῳ εκπαιδευτηρίῳ εὐρίσκονται μαθηταί, οἵτινες ένεκα ελάσσονος κλίσεως και εὐφυίας ή ένεκα παρεμειλημένης οικιακῆς ανατροφῆς δὲν είναι εἰς θέσιν νὰ παρακολουθῶσι τῆν διδασκαλίαν τόσοσν εὐπετῶς και ταχέως, ὅσον οἱ λοιποὶ συμμαθηταί των. Η άδυναμία των εκδηλοῦται και εν τῇ περισχῇ της βουλήσεως. Οσοσν ὀλίγον δύναται νὰ αφιερώσσι παρατεταμένην προσοχήν εἰς τῆν διδασκαλίαν, τόσοσν ὀλίγον επίσης δύναται νὰ επιδειξῶσι καρτερίαν εν τῷ μανθάνειν ή σεβαρότητα εν τῇ διαγωγῇ των. Σκληρὰ πρὸς τοιαῦτα παιδιά συμπεριφορὰ τοῦ διδασκάλου είναι μόνον επιτηδεία νὰ άποχωλώση και παραλύση τῆν άσθενῆ των δύναμιν και νὰ ἐμβάλλῃ τῆν μεγίστην άποστρεφῆν κατά διδασκάλου και σχολείου.

Εν γένει δὲ τὰ πλείστα παιδιά εὐρίσκονται εν παρομοίᾳ θέσει, άφ' οὔ βεβαίως αἱ δυνάμεις των είναι άσθενεῖς, ανεξέλικτοι και άνάσκητοι. Όταν ο διδάσκαλος αντί νὰ άσκη τὰς ὑπαρχούσας δυνάμεις άπαιτῇ άδύνατα πράγματα, οὐδέν δύναται νὰ επιτευχθῇ. Τότε καθίσταται άνυπόμονος, λαιδορεῖ και τιμωρεῖ, άλλ' άδίκως.

Πολλοὶ διδάσκαλοι δὲν είναι μὲν σκληροὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς των, άλλ' αντί τούτου είναι ήκιστα φιλόφρονες. Δὲν ζητοῦσιν εν εἰς τοῖς τῆν αἰτίαν τῶν μικρῶν αποτελεσμάτων της διδασκαλίας των, άλλ' επιρρίπτουσι τῆν ὄλην αἰτίαν

επί της άβελτερίας, της ελαττωματικῆς προσωπῆς και φυγοπονίας τῶν μαθητῶν. Αντί νὰ παρορμῶσιν αὐτοὺς εἰς ζωηρότεραν πρόσληψιν και κατανόησιν τῶν διδασκομένων και εἰς ισχυροτέρην προσπάθειαν, ὑβρίζουσιν άδιακόπως, μέμνοντα τὸν σκληρὸν κληρὸν των, ότι δηλ. επέπρωτο πρὸς εκπαιδευσιν τόσοσν ανικάνων παιδίων νὰ κληθῶσιν. Όταν δὲ αὐτὸς ο διδάσκαλος μηδεμίαν χαρὰν και τέρωιν εν τῇ σχολικῇ του εργασία εὐρίσκη, τότε βεβαίως είναι υπερβολικῶς μεγάλη άπαιτήσις, ίνα εἰσῶσιν οἱ μαθηταί χαρὰν εν τῷ σχολειῷ. Τούναντίον μάλιστα· αποβάλλουσιν ὀρεξιν, άγάπην και θάρρος, όταν ο διδάσκαλος άδιακόπως ὀμιλῇ μετὰ περιφρονησεως περὶ τῶν δεξιοτήτων και εργασιῶν των. Διατί νὰ ὑποβάλλωνται εἰς ὑπερβολικὸς κόπους, λέγουσιν οἱ μαθηταί καθ' ἑαυτοὺς, άφ' οὔ είναι γνωστόν εκ τῶν προτέρων, ότι οὐδέν ὀρθόν δύναται διὰ τὸν διδάσκαλόν των νὰ επιτελέσῶσι; Διὰ τοῦτο εργάζονται μόνον πιεζόμενοι και μετ' ανορεξίας, και ή μόνη διακαῆς αὐτῶν επιθυμία είναι νὰ ακούσῶσιν ὡς τάχιστα τὸν άγγελτήριον τοῦ τέλους της διδασκαλίας κώδων.

Όπου προηγείται ή κυριαρχεῖ ὀμότης και άγροικία, εκεί άδυνατεῖ νὰ καταλάβῃ θέσιν άγωγῆς ανθρωπιστικῆς, εκεί δὲν εὐρίσκεται εκείνη ή λεπτή και ευαίσθητος διὰ τὸν βίον τῶν παιδικῶν ιδεῶν και συναισθημάτων αντίληψις, ἣτις είναι τοσοῦτον αναγκαία, ίνα τὸ ὀφείλον νὰ ανακύψῃ εκ της διανοίας τῶν παιδίων, (ὅπερ είναι άγγόν και ἄθῶν και διὰ τοῦτο δικαιούται νὰ ανακύψῃ), μή καταπνίγηται και αφνίζηται.

(Επεται τὸ τέλος).

ΟΙ ΔΗΘΕΝ ΑΓΡΙΟΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ¹

Β'.

Η Ζέγκαλα-Σα ἦτο μικρὰ ιθαγενῆς της φυλῆς τῶν Δοκότα, ἣτις τυχοῦσα μορφώσεως εἰς τὰ σχολεῖα τῶν λευκῶν εἰδημοσίευσεν εἰς τι μηνιαῖον περιοδικόν της Ἄμερικῆς σειρὰν ἄρθρων, δι' ἣς περιγράφει σπαρξενικαρδίως τῆν τραγῳδίαν της εκρίζεσεως τῶν αρχαίων εθίμων.

Εγκατέλειψε τῆν μητέρα της μικρὸν κοράσιον και εἰσηλθεν εἰς μίαν εκ τῶν σχολῶν εκείνων, αἱ ὁποῖαι επί ἔτη δὲν επιτρέπουσιν εἰς τὰς μαθητριάς νὰ επισκέπτονται τοὺς συγγενεῖς των. Τέλος ὅτε ἔγεινε διδασκάλισσα πλέον κατωρθῶν νὰ επισκεφθῇ τῆν πατρίδα της.

Κακὴν εντύπωσιν της κάμνει μετὰ τόσοσν ε-

τῶν άπουσίαν ή παραμειλημένη κατάστασις της πατρικῆς καλύβης, και εκφράζει πρὸς τῆν μητέρα τῆν περὶ τούτου άπορίαν της. Τότε μανθάνει ότι πρὸ καιροῦ ή οἰκογένειά της τυγχάνει ενδεῆς. Μανθάνει ότι ο άδελφός της, τὸ στήριγμα της οἰκογενείας, ριταλεῖ άεργος. Εἶχε σπουδάσει και αὐτός εἰς μίαν σχολὴν τῶν λευκῶν, άλλ' ή μόρφωσις του κατέστησε αὐτὸν ανίκανον νὰ ζῆ μετὰ ταῦτα τὸν βίον τῶν αγρίων, ενῶ άφ' ἐτέρου (πα-τοῦ τὰ πάντα) δὲν ἦτο έπαρκῆς νὰ τοῦ εξασφαλίσῃ δημοσίαν θέσιν (sic).

Πάντα ταῦτα διηγείτο μετὰ πικρίας ή γραῖα μήτηρ, ἣτις άμέσως εἶχεν αντιληφθῆ, ότι μεταξὺ αὐτῆς (της αγρίας) και της πολιτισμένης πλέον κόρης της εἶχεν άνοχθῆ χάσις.

Μίαν έσπέραν, ὅτε μήτηρ και κόρη εκάθηντο πρὸ της εισόδου της καλύβης, εδεικνυεν ή γραῖα με τῆν ισχνήν της χεῖρα κάτω πρὸς τῆν κοιλάδα, ὅπου διεκρίνοντο τὰ φῶτα μίας άποικίας τῶν λευκῶν. Δηγήθη τότε πῶς εἶται ἦλθον διὰ της βίας καταλαβόντες τὸ γονιμώτερον μέρος τῶν γαιῶν Αἴτησις θεραπειας, ἣν ἀπήθυσαν οἱ ερυθρόδερμοι ιθαγενεῖς πρὸς τῆν Κυβέρνησιν, δὲν ελήφθη ὑπ' ὄψιν. Τῆν ενσπλον αντίστασιν των κατέδαλλον οἱ λευκοὶ διὰ μεγαλυτέρας βίας! Τότε ή μήτηρ ἔσφιγξε τῆν κόρην της τρυφερῶς εἰς τοὺς βραχιόνάς της και της εἶπε:

—Κόρη μου, μή εμπιστευεσαι εἰς τοὺς Ἄσπροπροσώπους ανθρώπους, ή σκληρότης αὐτῶν εἰγενεν αἰτία τοῦ θανάτου της άδελφῆς σου και τοῦ θεῖου σου. Οἱ λευκοὶ διὰ της μίας χειρός σου παρέχουσι τὰ ἱερά των χαρτιά, άλλὰ διὰ της άλλης τὸ βάπτισμα τοῦ καίνοντος ὕδατος (τοῦ αλκοολισμού). Ο Ἄσπροπροσώπος είναι ὑπουλος, με τὸν ένα ὀφθαλμὸν αναγινώσκει αὐτὸ φωνεύσεις και με τὸν άλλον σημαδεύει τὸν δυστυχῆ ερυθρόδερμον και τὸν κτυπᾷ μέσα εἰς τῆν καρδιά.

Οἱ λόγοι της μητρός ἔκαμαν βαθυτάτην εντύπωσιν εἰς τῆν Ζέγκαλα Σα· κάπου δὲ γράφει κατωτέρω:

Διὰ τὰ χαρτιά τοῦ λευκοῦ εγκατέλειψα τῆν θρησκείαν τῶν προγόνων μου πρὸς τὸ «Μέγα Πνεῦμα», εγκατέλειψα τὰ δένδρα και τὰς βρύσσις της πατρίδος μου, εκ τῶν ὁποῖων ἦντλον ὕψειαν!

Επειδὴ δὲν ἠδυνήθην πλέον νὰ ζῶ με τῆν ἀπλότητα τῶν ἰδικῶν μου, εγκατέλειψα μητέρα και άδελφια, άλλὰ δὲν ἠδυνήθην ν' αποκτήσω φίλους εἰς τῆν λευκὴν γενεάν, ἣτις μισοῖ τὸν λαόν μου!

Ἡμῆν δενδρέκι, τοῦ ὁποῖου εκλάδευσαν ὅλους τοὺς βλαστοὺς της άγάπης τοὺς διευθυνομένους πρὸς τῆν πατρίδα και τοὺς ἰδικούς μου. Τὸν φυσικόν μου φλοῖον απέξυσαν και ἐπλήγωσαν τὸν νεαρὸν κορμὸν μέχρι τοῦ κέντρου!

Ἄλλ' αν και ενόμιζεν ότι ατὰ χαρτιά τοῦ

¹ Συνέχεια και τέλος ἰδὲ σελ. 74.

λευκοῦ ἀνδρός», δηλ. τὰ γράμματα καὶ ὁ πολιτισμός, δὲν ἤξιζαν τὸν φυσικὸν βίον τῶν ἀγρίων, δὲν τὴν ἄφισεν ἢ ὑπερηφάνειά της νὰ ξαναγίνη πάλιν ἀγρία. Ἄλλ' οὔτε διδασκάλισσα δὲν ἤθελε νὰ γίνη, διότι ἐβαρύνθη ἀκούουσα καθ' ἐκάστην κατὰ κόρον, ὅτι εἶναι ἀξιοθαύμαστον πῶς τὰ τέκνα ἀγρίων πολεμιστῶν γίνονται τόσο εὐπειθεῖς καὶ ἐπιμελεῖς μαθηταί.

Πολλοὶ ἐπισκέπται, γράφει, διήλθον διὰ τῆς σχολῆς ἀνότηως καὶ ἐκαυχῶντο κατόπιν διὰ τὰς εὐεργεσίας, ἃς παρέχει ὁ λευκός εἰς τὸν ἐρυθρόδερμον Ἀμερικανὸν διὰ τῶν σχολείων. Ὀλίγοι ὁμῶς ἠρώτησαν ἐαυτοὺς μήπως ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ἐκπολιτίσεως κρύπτεται μαρasmus καὶ βραδύς θάνατος, ὁ θάνατος ἐκ νοσταλγίας πρὸς τὴν πάλαι ποτὲ κατάστασιν!

Τέλος ἡ ἡρώς μας ἀπὸ διδασκαλίας ἐγένετο συγγραφεύς. Ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐκδώσῃ μίαν συλλογὴν παλαιῶν παραμυθίων τῶν ὁμοφύλων της εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν, ὑπὸ τὸν τίτλον Old Indian legends.

Κατὰ τὴν φράσιν τῆς ἰδίας «τὰ πολαιὰ αὐτὰ παραμύθια ἀποτείνονται καὶ πρὸς τοὺς μικροὺς κυανόφθαλμους, ὅπως πρὸς τοὺς μικροὺς μελαγχροίους ἰθαγενεῖς πατριώτας. Εἶθε ἅμα μετὰ τὴν μελέτην νὰ διατηρήσουν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν περαιτέρω μελέτην τοῦ βίου τοῦ Ἰνδικοῦ λαοῦ. Ἡ μελέτη αὕτη ἀποδεικνύει σαφῶς, ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ ἄγριοι συγγενεῖς πρὸς τὴν ἐπίλοιπον ἀνθρωπότητα καὶ ὅτι ἡ ἀδελφοποίησις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐνδεικνύεται.

Τώρα ἃς ἀναφέρωμεν ἐν παραδείγματι μερικὰ τῶν παραμυθίων τούτων. Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅτι οἱ ἄγριοι δὲν χωρίζουν, ὡς ἡμεῖς, τὸ ἔπος ἀπὸ τοῦ ἔσματος. Ὁ μυθολόγος τῆς φυλῆς κἀθηται τὰς νύκτας μετὰ τῶν ὁμοφύλων του περίξ τοῦ πυρός καὶ διηγεῖται περὶ τῶν πνευμάτων, τὰ ὅποια προσωποποιοῦσι τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ δυνάμεις αὐτῆς. Ὅταν τὸ διήγημα φθάσῃ αἰφνης εἰς τὸν κολοφῶνα τοῦ δραματικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὁ πεζὸς λόγος ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ ἔσματος, δηλ. ἀκριβῶς ὅπου ἡ συγκίνησις καθίστα ἀνίσχυρον τὸν πεζὸν λόγον, οὗτος μετατρέπεται εἰς ἔσμα, εἰς τραγοῦδι βραχύ. Ἴδου παραδείγματα μερικῶν παραμυθίων.

Ὁ Ἴκτομέι προσεύχεται πρὸς τὸν Ἴνουλιν τὸν θεῖον πάππον τοῦ σύμπαντος νὰ τοῦ εὕρῃ κρέας, διότι πεινᾷ. Γονυπετεῖ περὶ τὸ λυκαυγές πρὸ μεγάλου βράχου προσευχόμενος. Νομίζει, ὅτι ἀντελήθη ἐν σημείον εἰσακούσεως τῆς προσευχῆς του. Εὐγνωμόνως ἀφιερῶ τὸν μανδύαν του εἰς τὸν θεὸν καλύπτων δι' αὐτοῦ τὸν ἱερὸν βράχον! Εἰσερχόμενος εἰς τὸ δάσος εὕρισκε παλαιὸν ἔλαφρον πληρωμένον, καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ τὴν ἀποτελειώσῃ καὶ κόπτων καλὸν τεμάχιον κρέατος διὰ ψητόν. Ἄλλ' ἔως ν' ἀνάψῃ ἡ φω-

τιά του τὸν καταλαμβάνει ῥίγος, ἔνεκα τοῦ ψυχροῦ βορρᾶ καὶ σκέπτεται, ὅτι ἴσως ὁ θεὸς δὲν ἔχει τόσην ἀνάγκην τοῦ μανδύου του ὅσῃ αὐτός. Τρέχει πρὸς τὸν βράχον, ἀψήφῳ τὸ τάξιμόν του, ρίπτει τὸν μανδύαν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐπιστρέφει εἰς τὸ δάσος καὶ εὕρισκε ἀντὶ τῆς ψητῆς ἐλάφου σκορπισμένα λευκὰ κόκκαλα! "Ἄς εἶχα τοῦλάχιστον φάγει προτοῦ νὰ πάρω ὀπίσω τὸν μανδύαν, λέγει ὀργητῶν, ἀλλὰ τὰ δάκρυά του δὲν συγκινοῦν πλέον τὸν γεροδωρητὴν. "Ἦσαν δάκρυα ἐγωισμοῦ, τὰ ὅποια τὸ «Μέγα Πνεῦμα» δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν.

Μίαν φορὰν πάλιν ὁ Ἴκτομέι ἔχει μυσσαφίρην, ἀλλὰ κρύπτει τοὺς καλοὺς μεζέδες διὰ νὰ τοὺς φάγῃ μόνος του· βραδύτερον βλέπει, ὅτι ἐν τῷ μεταξύ ἐκλάπησαν, ὁ δὲ μοσχοπόντικος, ὅστις εἶνε ζῶν σοφώτατος τοῦ διδῆναι τὴν συμβουλήν νὰ λέγῃ ἄλλοτε πρὸς τὸν ἐπισκέπτην. Κἀθισε πλησίον μου καὶ μοίρασε μετ' ἐμοῦ τὸ γεῦμά μου.

Μίαν ἐσπέραν ἔρχεται ὁ Ἴκτομέι εἰς τὴν ὄχθην ῥύακος, ὅτε βλέπει ἐπὶ τῆς ἐναντι ὄχθης ἕνα Καγιότην (μιγάδα), ὁ ὅποιος ἐτοιμάζει τὸ τῶνον του ἵνα τὸν κτυπήσῃ διὰ βέλους. Ἄλλὰ προλαμβάνει τὸν κίνδυνον βίπτων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ λίθον, ὅστις τὸν ἐξαπλώνει. Ἦσυχος πλέον ὁ Ἴκτομέι κἀθηται εἰς τὸ χόρτον, ἀνάπτει πυρὰν καὶ ἐτοιμάζει τὸ δεῖπνόν του. Τότε σηκώνεται αἰφνιδίως ὁ Καγιότης, ὅστις ἐλαφρῶς μόνον εἶχε πληρωθῆ καὶ εἶχε προσποιηθῆ τὸν νεκρὸν καὶ φεύγων τὸν περιπαίζει λέγων·

— Ἄλλην φορὰν βεβαιώσου περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἐχθροῦ σου προτοῦ ν' ἀνάψῃς τὴν φωτιά σου!

Μία ἰθαγενὴς Ἀμερικανὴς καλλιτέχνης ἡ AngeI de Cora (ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγάλου Ἀρχηγοῦ τῶν ἀγρίων Decorah), ἐσπούδασε ζωγραφικὴν καὶ ἐργάζεται τώρα ἐν Νέα Ὑόρκη.

Ἐν τῇ Πανομερικανικῇ ἐκθέσει εἶχον διαθέσει ὑπὲρ τῶν ἱχθυογραφῶν της καὶ ὑπὲρ τῶν ἐλαιογραφῶν της ἰδιαιτέρον χωρὸν. Πλεῖστοι ἐξετίμησαν τὸ καλλιτεχνικὸν τάλαντον τῆς γενναίας ταύτης κόρης, ἥτις ζῆ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἔμεινε μόλα ταῦτα ἀθῶν τέκνον τῆς φύσεως, ἄνευ προσποιήσεως, ἄνευ κομπασμοῦ ἄνευ κενῶν φράσεων, σχετιζομένη πρὸς ὀλίγους μόνον λευκοὺς, οἵτινες τὴν περιβάλλουσι διὰ τῆς ἐκτιμήσεώς των.

Ἐν συμπέρασματι δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν ὅτι ὁ αὐτόχθων ἐρυθρόδερμος τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ὁ «Ἰνδιάνος», ὡς κοινῶς λέγεται, εἰδείξε ὅτι δύναται κάλλιστα νὰ ἐκπολιτισθῇ εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν λευκῶν. Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν φερῇ φραγκικὰ ἢ μεταφράζῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἢ γίνεταί συγγραφεύς ἢ καλλιτέχνης (ἢ χειραφετημένη γυνὴ ὄρωσα ἐν τῇ κοινωνίᾳ)

ἢ ψυχὴ του δὲν μεταβάλλεται. Πάντοτε ἔχει τὸ συναισθημα, ὅτι εἶναι ὁ ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων κυρίων τῆς χώρας, ὅτι δὲν ἔχει νὰ αἰσχύνηται διὰ τοὺς προγόνους του. Τούναντίον ὑπερηφανεύεται δι' αὐτούς, δὲν ἀπαρνεῖται τὴν καταγωγὴν του!

Ἐν ἐνὶ λόγῳ μανθάνει παρὰ τοῦ πολιτισμένου λευκοῦ μόνον τόσα ὅσα τοῦ εἶναι χρήσιμα ἐν τῷ ἀγῶνι περὶ ὑπάρξεως δηλ. ὅσα τὸν συμφέρουν. Δὲν θέλει ὁμῶς νὰ ἀφομοιωθῇ τελείως, οὔτε νὰ χάσῃ τὸ ἰδιορρυθμὸν τῆς φυλῆς του. Μανθάνει, ἀλλὰ δὲν πιθηκίζει! Πόσοι ἐξ ἡμῶν τῶν πολιτισμένων λαῶν εἶνε ἄρα γε ἀπληλαγμένοι πιθηκισμοῦ;

Φαίνεται ὅτι πολλὰ χρήσιμα ἠμποροῦμεν ἡμεῖς οἱ πολιτισμένοι νὰ μάθωμεν οὐχὶ μόνον περὶ αὐτῶν τῶν «ἀγρίων», ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν, λέγει ὁ Κ. Σέγγερ ἐν τινι σχετικῇ μελέτῃ περὶ τῶν συγχρόνων Ἰνδιάνων καὶ δὲν ἔχει ἄδικον.

P. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Η ΜΝΗΜΗ

(Ἐκ τῶν τοῦ Λεγοῦ δέ.)

Ἡ μνήμη δὲν εἶνε, ὡς πολλοὶ νομίζουσι, λειτουργία καθαρῶς μηχανικὴ, οἷονεὶ πλάξ τις φωτογραφικὴ. ἐν ἣ ἐκτυποῦνται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εὐκρινῶς αἱ εἰκόνες, ἀναλόγως τῆς καλῆς ἢ κακῆς παρασκευῆς τῆς ὑλῆου, ἀλλ' εἶνε λειτουργία ὑποκειμένη εἰς καλλιέργειαν.

Συχνάκις ἀκούομεν λεγόμενον ὅτι πρέπει νὰ ἐξασκῆται ἡ μνήμη· ἀλλ' ἡ ἐξάσκησις τῆς μνήμης δὲν ἐπιτυγχάνεται ὅπως ἡ τῶν μύλων διὰ τῆς κινήσεως ἢ διὰ τῆς γυμναστικῆς. Ὅπως ἐνισχύσωμεν τὴν μνήμην, καὶ ὅπως καταστήσωμεν αὐτὴν πειθῆνιον, ὅπως πορισθῶμεν ἐξ αὐτῆς ὅσον τὸ δυνατὸν μείζον ὄφελος, πρέπει νὰ τὴν συνδυάζωμεν μετὰ τῆς νοημοσύνης καὶ τοῦ αἰσθήματος. Μὴ λησμονώμεν ὅτι, κατὰ τὴν δοξασίαν τῶν ἀρχαίων, αἱ Μοῦσαι ἦσαν κόραι τῆς Μνημοσύνης.

Τὸ καλῶς μανθάνειν σημαίνει μανθάνειν ταχέως καὶ διακρατεῖν ἐπὶ χρόνον μακρὸν τὸ μάθημα. Πῶς κατορθοῦται ὁ διπλοῦς οὗτος σκοπός;

Ἐπιθέσωμεν ὅτι πρόκειται νὰ ἐκμάθωμεν περικοπὴν ποιήματος, ἢν μέλλομεν ν' ἀπαγγείλωμεν γωνυαίᾳ τῆς φωνῆς. Πῶς πρέπει νὰ γυμνασθῶμεν εἰς τὴν ἀποστήθισιν; Πρέπει τάχα ν' ἀρχίσωμεν μελετῶντες λέξιν πρὸς λέξιν, στίχον πρὸς στίχον καὶ μετὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς πρώτης φράσεως νὰ ἐπιλαμβανώμεθα τῆς δευτέρας καὶ οὕτω καθεξῆς; Ἡ μέθοδος αὕτη εἶνε ἡ χειρίστη

πασῶν· ἀκολουθοῦσιν αὐτὴν οἱ μαθηταὶ καὶ εἶνε μακροτάτη.

Ἡ μᾶλλον σύντομος—καὶ ἃς μὴ φανῇ ποσῶς παράδοξον—συνίσταται εἰς τὸ προβαίνειν κατ' ἀρχὰς διὰ γενικῆς ἀναγνώσεως καὶ ὅλως διόλου διανοητικῆς. Ἐν ἀρχῇ μὴ προσέχετε εἰς τὰς λέξεις, ἀλλὰ σχηματίσατε ἰδέαν σαφῆ περὶ τῆς ὅλης συνθέσεως τῆς περικοπῆς περὶ τοῦ ἐν αὐτῷ συνειρημοῦ τῶν ἰδεῶν· μελετήσατε ἀπὸ τίνος σημείου ὁ συγγραφεὺς ἐκκινεῖ, διὰ τίνων διερχεται καὶ ποῦ καταλήγει. Ἄς ἐντυπωθῇ εἰς τὸν νοῦν σας ἡ ἀρχιτεκτονικὴ οὕτως εἰπεῖν κατασκευῆ τῆς σελίδος, εἰς τρόπον ὥστε αἱ γενικαὶ ἰδέαι νὰ διαγράφονται εἰς τὸ πνεῦμά σας σταθεραί, ἀποτελοῦσαι τὸν σκελετὸν τοῦ συνόλου.

Βεβαίως ἡ προπαρασκευαστικὴ αὕτη ἐργασία ἀπαιτεῖ χρονικὸν τι διάστημα, διότι δὲν πρόκειται περὶ ταχείας ἀναγνώσεως, ἀλλὰ περὶ βραδείας καὶ μελετημένης, κατὰ τὴν ὁποίαν συχνὰ πρέπει νὰ σταματῶμεν, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς. Ἄλλ' ὁμῶς ἡ τοιαύτη δαπάνη τοῦ χρόνου δὲν θὰ εἶνε ἄσκοπος, ἀπεναντίας ἐστὶ ὠφέλιμος, ἢ δὲ κατόπιν μνημοτεχνικῆς ἐργασίας δι' αὐτοῦ συντομεύεται κατὰ τὸ ἥμισυ.

Θὰ μ' ἐρωτήσατε, διατί; Διότι, ὅταν ἐπαναλάβητε τὴν κατὰ λέξιν ἀνάγνωσιν, αἱ φράσεις καὶ αἱ λέξεις ἀντὶ νὰ εἰσερχῶνται εἰς τὸν νοῦν σας εἰκῆ καὶ ὡς ἐτυχεν ἀναμειγμένα, θὰ τοποθετηθῶσιν ἐξ ἐναντίας ἀφ' ἐαυτῶν εἰς τὴν γωνίαν τὴν προσδιορισμένην εἰς ἐκάστην αὐτῶν ἐκ τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἰδεῶν, ἐντὸς εἰδους τινὸς πλαισίου περιορίζοντος καὶ συγκρατοῦντος αὐτάς.

Εἴδετε βεβαίως μαθητὰς μελετῶντας τὸ μάθημα. Τί πράττουσιν; ἐπαναλαμβάνουσιν εἰκόσκις κατὰ συνέχειαν μηχανικῶς τὴν αὐτὴν λέξιν, ἔως ὅτου ἐμπηχθῇ τρόπον τινὰ εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ σφύρας. Εἶνε ἐργασία τῶν χειλέων καὶ τῆς φωνῆς, ἄσχετος ὅλως πρὸς τὴν διάνοιν. Τὸ ἐναντίον ἀκριβῶς ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν. Ἡ σκέψις, ἡ κρίσις, ἡ ἀνάλυσις, ὁ θαυμασμός ἐστῶσαν αἱ σύμβουλοι τῆς ἡμετέρας μνήμης. Ὅσάκις μελετᾶτε φράσιν τινὰ, παρατηρήσατε καλῶς τὴν κατασκευὴν τῆς μελετῶντες τὰς λέξεις σημειώσετε καλῶς τὴν θέσιν, ἢν κατέχουσι, τὴν σημασίαν των, τὴν δύναμιν, τὸν τόνον, καὶ ἰδίως τὸν ἦχον, διότι διὰ τοῦ ἤχου διακρατεῖται ἡ λέξις καὶ εἰς τὸ οὖς καὶ εἰς τὸν νοῦν. Ἐὰν μελετᾶτε ποιήματι, προσέξατε εἰς τὸν ῥυθμὸν καὶ εἰς τὰς ὁμοιοκαταληξίας· ἐὰν σὰς προξενήσῃ ἐντύπωσιν τὸ κάλλος ἰδέας τινὸς ἢ ἐκφράσεως, ἐπωφελήθητε τοῦ κάλλους τούτου, ἀναλύσατέ το, γευθήτε αὐτό, ἐντυφθήσατε καὶ προσπαθήσατε ὥστε νὰ χρῆσιμεύσῃ ὡς χρυσοῦς ἦλος ὅπως προσαρμόσῃ τὴν ἐκφρασίν ἐκείνην εἰς τὴν μνήμην σας.

Διὰ νὰ διακρατήσατε εἰς τὴν μνήμην σας ἀνά-

γνωσμά τι, δύνασθε να έπωφεληθήτε και εκ των έλαττωμάτων του. Η γεγωνυία τη φωνή γινόμενη ανάγνωσις είνε το άριστον μέσον προς διάκρισιν της χαλαρότητος του ύφους, της άκυρολεξίας, της μακρηγορίας, της πλαστότητος των έρμηνευομένων αισθημάτων. Πάντα ταύτα τὰ έλαττώματα προσεκτικώς παρατηρούμενα δύναται να χρησιμεύωσιν ως στηρίγματα, ως σημεία συναρμογής, διότι εις τον νουν διακρατείται επίσης το έλαττωματικόν και το παράτονον όσον και το θέλογον.

Είς τους τυχόν κατακρίνοντας ως λίαν μακράν την τριαύτην προκαταρκτικήν μελέτην, θ' άπαντήσω δια πραγματικόν γεγονός: Έγεννήθη εν έτει 1807, ώστε από πενήκοντα ήδη έτών μ' έξυπηρετεί ή μήμη, ήτις βεβαίως θα έξησθήνησεν όπωσούν κατά το σχετικώς μακρόν τουτο διάστημα. Καί όμως έστοιχημάτισα πολλάκις μετά νεανίου πεπαιδευμένου και νεήμονος ότι ήμη, ίκανός ν' άποστηθίσω ταχύτερον ή αυτός έξήκοντα στίχους, πάντοτε δ' εκέρδησα το στοιχημα. Καί ο λόγος είνε διότι: αυτός μόν έμελέτα μηχανικώς, έγω δέ μεθοδικώς: διότι αυτός μόν έμάθανε δια μόνης της μήμη, ήτις, όσον και αν ήτο νέα και άκμαία, ήττάτο υπό της ιδιικής μου, ήτις είχε την υποστήριξιν δύο ίσχυρών συμμάχων, του συλλογισμού και της κρίσεως.

Το διακρατείν εις την μήμην είνε δυσκολώτερον του μανθάνειν. Υπάρχουσιν όμως μνημονικά, τὰ όποια φαίνονται είνε κατασκευασμένα εκ χάλυθος: τώσον ίσχυρως και ανεξιτήλως χαράσσεται παν ό,τι εντυπωθή εις αυτά.

Ο Κυβιέρως έλεγε μιὰ των ήμερών προς τον γραμματέα του: «Φέρε μου το δεινά βιβλίον, το όποιον εύρίσκειται εις την πέμπτην σειράν της βιβλιοθήκης μου. Το άνέγνωσα πρό είκοσιπέντε έτών. Είς την δευτέραν παράγραφον της δεκάτης σελίδος θα εύρησιν εν χωρίον, το όποιον σε παρακαλώ να μου αντιγράψης».

Ο Πατέν μοι διηγείτο ότι επί μίαν ολόκληρον ήμέραν έθασανίσθη, καταδικασμένος, υπό δύοδεκα όνομάτων ανθρώπων εντελώς άγνωστων εις αυτόν, άτινα επήρχοντο εις την μήμην του πάντοτε κατά την αυτήν τάξιν. Ητο δέ ο κατάλογος δύοδεκα ενόρκων, όν είχεν αναγνώσει την προτεραίαν εις έφημερίδα και όστις είχεν εντυπωθή άκαριαίως εις την μήμην του.

Αλλά ταύτα είνε εξαίρέσεις, αιτινες συντελοϋσιν εις την επικύρωσιν του κανόνος, ο δε κανών είνε ότι ή λήθη είνε αδελφή της μήμη. Υπάρχουσι μνημονικά ευδόκιμα, αλλά άπιστα, εκμανθάνοντα μόν ταχέως, αλλά και λησμονούντα μετά της αυτής ταχύτητος. Υπάρχουσι συγγραφείς έχοντες άχρον το ύφος και άβέβαιον το

διάγραμμα, ών αι σελίδες ολισθαίνουσιν επί της μήμησ και δέν χαράσσονται εν αυτή. Ηρώτησά ποτε τον Λαμαρτινον λέγων:

— Δέν μου εξηγείτε πώς συμβαίνει ώστε είκοσι στίχοι του Λαφρονταίνου άπαξ εισελθόντες εις την μήμην μου να μη έξέρχονται πλέον εξ αυτής, ενώ μετ' ολίγους μήνας οι ιδικοί σου στίχοι ου; άνέγνωσα έχουσιν ήδη εξαλειφθή εκ της μήμησ μου;

— Το πράγμα είνε απλούστατον, μοι απήντησεν ο ποιητής μετ' ευγενούς καλοκαχητίας. Έγω γράφω δια χρωστήρος, ο δε Λαφρονταίνος δια γραφίδος: έγω μόν ζωγραφίζω, εκείνος δέ χαράσσει: και τὰ χρώματα εξαλείφονται εύκολώτερον ή τὰ διαγράμματα.

Η επιτυχής αυτή απάντησις ήλήθευε μόνον κατά το ήμισυ. Το παροδικόν της άναμνήσεως δέν έξαρτάται, ως θα ίδωμεν κατοπιν, εκ μόνου του χαρακτήρος του άποστηθισθέντος χωρίου, αλλά ή λήθη, όποθεν δήποτε και αν προέρχηται, είνε τι μοιραϊόν, ουδέεις δέ υπάρχει όστις θέλων να επαναλάβη μετά τινος εβδομάδας ή μετά τινος μήνας χωρίον άπαγγελθέν πρότερον μετά ζέσεως δέν θα εύρεθή ήναγκασμένος να προβή εις την θλιβεράν όμολογίαν: «Δέν το ένθυμούμαι πλέον!»

Τι θα επράττετε εν τριαύτη περιπτώσει; Το απλούστερον θα ήτο ν' ανατρέξητε εις το κείμενον και να επαναλάβητε την ανάγκην. Ευχάριστος εκπληξίς τότε σās αναμένει. «Ο,τι έμάθετε ήδη έφ' άπαξ εντυπώται και γίνεται καταληπτόν μετά πολλών μειζονος εύκολίας» είνε τρόπον τινά φιλία παλαιά ανασυνδεομένη: αι φράσεις και αι λέξεις βαθμηδόν καθ' όσον προσπίπτουσιν εις τους ορθαλμούς σας αναλαμβάνουσι το ήθος παλαιών γνωρίμων: τώσον φαίνονται σπεύδουσαι να εισχωρήσωσι πάλιν εις την μήμην σας και να επανέλθωσιν εις τὰ χείλη σας.

Αλλ' εάν το κείμενον λείπη; εάν το βιβλίον δέν εύρίσκηται πλέον εις την διάθεσιν σας, όφείλετε να άπαρηγήητε την έλπίδα της ανακτήσεως του χωρίου εκείνου υπό της μήμησ σας;

Παντάσασιν.

Αναφύεται ενταύθα φαινόμενον ψυχολογικόν περιεργότατον.

Όσάκις μεταβαίνετε αίφνιδίως από χώραν φωτεινήν εις χώραν ζοφεράν, όσάκις εισέρχεσθε, επί παραδείγματι, εις τι υπόγειον, εν αρχή ουδέν διακρίνετε και νομιζετε σχεδόν ότι έτυφλώθητε: είτα ολίγον κατ' ολίγον τὰ σκότη εκείνα διαλύονται, φάνεται ότι τὰ αντικείμενα τὰ εν τω υπογείω ανά εν προκύπτουσιν εκ του σκότους, άμυδρά εν αρχή, είτα δέ βαθμηδόν και κατ' ολίγον γινόμενα εύκρινέστερα.

Το αυτό φαινόμενον επαναλαμβάνεται και ως προς την λησμονηθείσαν σελίδα. Ο οφθαλμός του

πνεύματος διαρκώς εις αυτήν προσηλωμένος την αναγκάζει ν' αναφανή.

Αλλά τί συμβαίνει λοιπόν εν τω ήμετέρω έγκεφάλω; Δια τίνος παραδόξου δυνάμεως ή προσχή ήμων προσηλωμένη επί του χωρίου του μη υπάρχοντος πλέον, το ανακατασκευάζει;

Δυνάμεθα να εννοήσωμεν πώς οι ορθαλμοί συνηθίζουσιν εις τόσόντοσ και κατορθούσι να διακρίνουν ό,τι εκεί υπάρχει. Κατά την έμήν γνώμη συμβαίνει τι παρεμπερές προς το τηλεσκόπιον: μηκύνοντες ή βραχύνοντες αυτό το φέρομεν εις σημείον επιτρέπον να διακρίνωμεν ζωρως τὰ υπάρχοντα αντικείμενα. Αλλ' ή σελίς περι ή: ο λόγος κατεπόθη ήδη, εξαλείφθη, έτάφη εν τη μήμη ήμων. Πώς είνε δυνατόν να διασχίσωμεν τον άποκρύπτοντα αυτήν πέπλον, ν' άποσείσωμεν την περικαλύπτουσαν αυτήν κόριν, ν' άποδώσωμεν σώμα εις ό,τι έθραύσθη ήδη και διεσπάρη; Ας εξηγήση ο δυνάμενος το μυστήριον τουτο.

Αλλά ακριβώς εν τω μυστηρίω τουτω εξαίρεται και θριαμβεύει ή υπεροχή της μεθοδικής μήμησ απέναντι της μηχανικής μήμησ. Η μέθοδος ή βοηθήσασα υμάς να μάθητε σās βοηθεί και να επανεύρητε. Ο συλλογισμός, το αίτημα, ή κρίσις, πάντες οι επίκουροι της πρώτης υμών μνημονικής εργασίας σās δυσκολεύουσι την δευτέραν. Είς τον νουν σας αναφαίνονται πρώται αι γενικαι γραμμαί, είτα ολίγον κατ' ολίγον παρουσιάζονται αι λεπτεμέραι και καταλαμβάνουσι θέσιν εν τω συνόλω του διαγράμματος: και αυτό το ους, όπερ ένθυμείται τινος ευαρέστους άρμονίας, ως ένεπιστεύθητε αυτό, παρέχει υμίν την συνεισφοράν του. Ουτω δέ τη συνδρομή τωσούτων συνεργατών το χωρίον ανασυνίσταται εν τω ήμετέρω έγκεφάλω, ώστε άνεγείροτο δια της εργασίας τεκτόνων.

Γενικώς λαλοϋντες λέγομεν ή μήμη, αλλά δια να είμεθα ακριβέστεροι έπρεπε να λέγομεν αι μήμαι, διότι υπάρχει μήμη πολλών ειδών, όσον ή μήμη των γεγονότων, ή μήμη των χρονολογιών, ή μήμη των μορφών, ή μήμη των τόπων. Τα διάφορα ταύτα είδη της μήμησ σπανίως εύρίσκονται συνηνωμένα εις ένα και τον αυτόν άνθρωπον, φαίνεται μάλιστα ότι αποκλείει ή μόν την δέ.

Ουτως ο διακρατών εν τη μήμη σειράν υπολογισμών και προβλημάτων μαθηματικών αναγινώσκει τās μάλλον ένδιαφερούσας σελίδας βιβλίου ιστορικού χωρίς να διακρατήση εξ αυτών είμη έντύπωσιν άόριστον, άμυδράν, εξαλειφομένην εύθως μετά σχεδόν την γένεσιν της.

Η μήμη των χρονολογιών ουχι πάντοτε συνυπάρχει μετά της μήμησ των γεγονότων.

Η μήμη των μορφών είνε δια πολλούς, και

δι' έμέ πρό πάντων, άληθές βασανιστήριον. Η μορφή ανθρώπων ήν έτυχε να ίδω προς στιγμήν κατά τινά επίσκεψιν ή κατά τι των ταξειδίων μου, εάν την επανίδω μετά τέσσαρας ή πέντε, μεί προξενεί άμέσως έντύπωσιν ως γνωστή ήδη, μυρία δέ έρωτήματα και μυριοι διαταγμοί γενιώνται εντός μου: «Πού την είδα τόχα την μορφήν αυτήν; Πρέπει άρά γε να χαιρετίσω;».

Εν τούτοις είμαι έντελώς έστερημένος της μήμησ των τόπων. Δέν αναγνωρίζω τόπον, όν είδα είκοσάκις ήδη: είμαι ίκανός να άποπλανηθώ διανύων οδόν, εξ ής διήλθον πρό μίης μόλις ώρας.

Και αυτή ή μήμη των κειμένων υποκείται εις πολλές υποδιαίρέσεις. Ο μόν των μαθητών μανθάνει τους στίχους ταχύτερον ή τον πεζόν λόγον: έτερος δέ ένθυμείται εύκολώτερον δημηγορίαν τινά ή διήγημα. Αγόμενος εκ της άτομικής μου πείρας και σκέψεως, επέισθη ότι εις το φαινόμενον τουτο ένυπάρχει ψυχολογικόν τεκμήριον περιεργότατον. Καί όντως, δέν έμπνέει τάχα το τιοϋτο είκασίαν ότι αι μνημονικαι ήμων δυνάμεις αντιστοιχούσι προς τās ήμετέρας δημιουργικας δυνάμεις, ότι υπάρχει δηλ. εν εκάστω ήμων άναλογία μεταξυ του άναμνησκεσθαι, του φαντάζεσθαι, του νοείν και του αισθάνεσθαι, μήπως άρά γε ή μήμη, ή αι μνημαι ήμων δέν όμοιάζουσι προς τους περιφήμους ύβους του Gall; Μήπως είνε ένδειξεις μαρτυρούσαι περί των ήμετέρων όρέξεων, περί των ήμετέρων έξεων, περί της ήμετέρας κλίσεως;

Τός παρατηρήσεις ταύτας υποδεικνύω προς τους γονείς και τους διδασκάλους. Εάν όντως το πράγμα ύφίσταται, ως είμαι πεπεισμένος, δυνατόν ν' άποβή ίσχυρότατος επίκουρος περί την εκπαίδευσιν. Καί όταν πιστοποιώμεν τί δύναται να μάθη εύκολώτερον ο μαθητής, γινώσκουμεν τί δύναται να πράξη κατοπιν.

Παραθέτω και μίαν τελευταίαν συμβουλήν. Γινώσχετε τί είνε ή καλώς έφωδιασμένη μήμη; Είνε φορητή βιβλιοθήκη. Καί όταν εύρισκόμεθα μακράν των βιβλίων μας, ή μήμη δύναται να τ' αναπληρώση. Συναγωγή εξ εξαίρέτων χωρίων συγγραφέων καλώς έντετυπωμένων εις την μήμην άποτελεί άνθολογίαν προσφιλεστέραν πάσης άλλης, διότι αυτή είνε έργον ιδικόν μας. Διότι ήμεις με την ιδικήν μας καλαισθησίαν και με τās ιδικάς μας όρέξεις περισευελέξασμεν παντοχόθεν τὰ εκλεκτότατα χωρία των άρίστων συγγραφέων και τ' άπεθησαύρισσαμεν εις την μήμην μας.

Φροντίζετε λοιπόν να σχηματίζητε τιοϋτον θησαυρόν: θα τον έχητε πάντοτε μαζί σας και θα σās χρησιμεύση εις πāsαν περίστασιν. Όμιλώ εκ πείρας. Όσάκις τās νύκτας έχω άύπνιαν, άπαγγέλλω στίχους και ο ύπνος επέρχεται. Όσάκις είμαι την ήμέραν ύποχρεωμένος να περι-

μένω μόνος και επί ώραν πολλήν, απαγγέλλω στίχους και ὁ καιρὸς παρέρχεται. Ὅσάκις ἐπιχειρῶ μακρὸν ταξείδιον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, απαγγέλλω στίχους και ὁ δρόμος μοὶ φαίνεται βραχύτερος· ὁσάκις τὸν χειμῶνα εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ μένω περιωρισμένος ἐντὸς τοῦ ὀματίου μου ἐνεκα ἀσθενείας ἐμποδίζουσης τὴν ἀνάγωσιν, απαγγέλλω στίχους και λησμονῶ τὴν ἀσθένειαν μου.

X.

Τὸ κάτωθι ὀκτάστιχον ἐδημοσίευσεν ἡ ἐν Νέῃ Ὑόρκῃ ἐκδομένη ἐφημερίς «Θερμοπόλις» εἰς πανηγυρικὸν φύλλον τῆς 25 Μαρτίου 1903.

Η ΠΑΤΡΙΣ

Μὴ πράσινοι παντοῦ δὲν εἶν' οἱ κάμποι
Κ' ἡ θάλασσα δὲν εἶνε γαλανή ;
Ὁ ἴδιος ἥλιος μὴ παντοῦ δὲν λάμπει ;
Ἴδιοι παντοῦ δὲν εἶν' οἱ οὐρανοί ;

Γιατί κανεὶς διαν ξενιτευθῆ,
ἀφοῦ 'ς τὴν ἴδια γῆ παντοῦ πλανᾶται,
γιατί τὴν μακρινὴν πατρίδα του ποθεῖ ;
γιατί ὅπου κι 'ὰν 'πάγῃ τὴν θυμᾶται ;

Δ. ΒΙΚΕΛΛΕ

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΔΕΝΔΡΟΥ¹

Ἄλθηνά ὦρατος εἶνε ὁ σκοπὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει ἡ σημερινὴ παιδικὴ ἐορτὴ ἡ τεθεῖσα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Β. Υ. τῆς Πριγκίπισσας Σοφίας. Πλήθος παιδίων θὰ συναχθῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσού» με πολὺ μέτριον τίμημα εἰσόδου. Ἐκεῖ θ' ἀκούσων στίχους ἀπὸ τὸ στόμα τριῶν τῶν καλυτέρων ποιητῶν μας. θ' ἀκούσων ἀλόγη ἐν διήγημα ἐπίτηδες δι' αὐτὰ γραμμέον ἀπὸ ἀγαθὴν και λογίαν κυρίαν, ἡ ὁποία και διωργάνωσε τὴν ἐορτὴν, και εἰς τὸ τέλος θὰ ἰδοῦν διὰ τοῦ προβολέως σειρὰν μαγευτικῶν εἰκόνων δασῶν τῆς Ἑλλάδος και τῆς Ἀμερικῆς. Ὅσον διὰ τὰς ἐκ τῶν εἰσηγητῶν εἰσπράξεις, και αὐταὶ θὰ χρησιμοποιηθῶν ἅμιστα, διότι θὰ ἐκδοθῆ ἐν βιβλίον προωρισμένον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν και τὴν ἀνάπτωσιν τῶν δασῶν.

Ὁ τελικὸς σκοπὸς, εἰς ὃν ἀποβλέπει ἡ ἐορτὴ, ἐξηγῆ και τῆ προστασίαν τῆς σεπτῆς Προέδρου τῆς «Φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως». Εἶνε γνωστὸν με

¹ Ἐδημοσιεύθη και εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐστία» τῆς 11 Ἀπριλίου.

πόσον ζῆλον ἡ Πριγκίπισσα Σοφία εἰργάσθη και ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς ἀναδασώσεως τῆς χώρας, ἀπεκδεχομένη ἐκ τοῦ ἔργου τῆς Φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως ὄχι μόνον λόγους και κηρύγματα ἄκαρπα, ἀλλ' ἀποτελέσματα πρακτικά.

Ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα ὅμως ἀμφιβάλλω ἂν ἔχουν ἱκανοποιηθῆ τῆς Πριγκίπισσας τὰ φιλοδοσικὰ αἰσθήματα. Βεβλῶς δὲν παρήλθιν ἀκόμη ἀρκετὸς καιρὸς διὰ ν' αὐξηθῶν τὰ δενδρύλλια τῆς Φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως και νὰ μεταβληθῶν εἰς δάση τὰ φυτώριά της. Ἄλλὰ νομίζω ὅτι δὲν ἀρκεῖ τοῦτο διὰ νὰ ἀναδασωθῆ ἡ Ἑλλάς και ἂν παρέλθῃ αἰὼν ὅλος.

Ἡ Φιλοδοσικὴ Ἐνωσις ἔχει πολὺ εὐρυτέραν ἀποστολήν· πρέπει νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ δάση, νὰ κινήσῃ τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ αὐτῶν, διὰ νὰ ἐπέλθῃ γενικὴ ἢ προσπάθεια τῆς σωτηρίας τῶν ὑπορχόντων και τῆς δημιουργίας νέων δασῶν. Ἄλλὰ πρὸς τοῦτο χρειάζεται συστηματικὴ διδασκαλία τοῦ λαοῦ ἀρχομένη ἀπὸ τῶν κατωτάτων βαθμίδων τῆς σχολικῆς ἐκπαίδευσως.

Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ φαντασθῶμεν ὅτι μίαν πρῶταν οἱ ἔως χθὲς καιόντες τὰ δάση διὰ νὰ βοσκῆσων τὸ ποίμνιόν των, οἱ ἐκρίζωντες δενδροστοιχίας διὰ νὰ εὐκολύνουν τὴν οἰκοδομήν τῆς οἰκίας των, οἱ συντριβόντες κλάδους και κορμούς τρυφερῶν δενδρύλλων χάριν ἀπλῆς τέρψεως ἢ γυμναστικῆς, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ φαντασθῶμεν ὅτι θὰ ἐξυπνήσων αἴφνης και κατὰ θεῖαν φώτισιν φίλοι και προστάται τῶν δασῶν ;

Και πρῶτον ἡ ἰδιαιτέρα στοργὴ πρὸς τὰ δένδρα πηγάζει ἐκ τῆς γενικῆς πρὸς τὴν φύσιν ἀγάπης· οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἄνθρωπος ἀγαπῶν τὰ δάση και ἀδιαφορῶν πρὸς τὰ πτηνὰ ἢ περιφρονῶν τὰς ὠραίας τοποθεσίας και μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν. Διὰ νὰ φθάσωμεν λοιπὸν εἰς τὴν φροντίδα περὶ τῶν δασῶν πρέπει ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν σπουδὴν και τὴν ἀγάπην τῆς ὅλης φύσεως.

Και διὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει ἡ Φυσικὴ Ἱστορία ν' ἀναθῆ ὀλίγον ὑψηλότερα ἀπὸ τὸν πυθμένα τοῦ σχολικοῦ προγράμματος, ὅπου τὴν ἔχει βυθίσῃ ἡ σχολαστικότης, κάτω ἀπὸ τεραστίους ὄγκους ὀρθογραφικῶν και γραμματικῶν ἀπολιθωμάτων. Πρέπει ἀκόμη νὰ ζωντανεύσῃ, νὰ ἐμφυχωθῆ τὸ μάθημα αὐτὸ, ν' ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὸν νεκρικὸν τύπον τοῦ βιβλίου και τῆς ἀποστηθίσεως.

Φυσικὴ Ἱστορία χωρὶς σχολικὸν μουσεῖον, χωρὶς ἐκδρομάς, χωρὶς συλλογὰς ἐντόμων και φυτῶν χωρὶς πίνακας πολυχρώμους εἰς τοὺς τοίχους τῆς σχολικῆς αἰθούσης, χωρὶς σχολικὸν κηπάριον, χωρὶς κυψέλην, χωρὶς ἀνατροφὴν μεταξοκαλήκων δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως. Εἶνε ἐν παραγέμισμα τοῦ προγράμματος πρὸς ἐπίδειξιν, πρὸς αὐταπάτην, ὅπως και τόσα ἄλλα εἰς ὅλον

τὸν σχολικὸν, τὸν ἐπιστημονικὸν, τὸν πολιτικὸν και τὸν κοινωνικὸν βίον μας.

Ἡ Φυσικὴ Ἱστορία, ἡ ἐμπνεύσα τὴν ἀληθινὴν λατρείαν πρὸς τὴν φύσιν, δὲν θὰ εἶχε μόνον ἀποτέλεσμα τὴν προστασίαν τῶν δασῶν. Θὰ ἐδημιούργει κατὰ πρῶτον λόγον πηγὰς ἀγνῆς και ἀδόλου εὐτυχίας εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ. Πρέπει νὰ γνωρίσῃ κανεὶς τὴν φύσιν διὰ νὰ τὴν ἀγαπήσῃ, ἔλεγεν ὁ Ῥώσκιν. Ἡ δὲ ἰδικὴ μας ἀγνοια εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ δὲν ἔχει ὄρια.

Ἀμφιβάλλω ἂν οἱ ἐντὸς τῶν πόλεων ἀνατρεφόμενοι και ἀήκοντες εἰς κοινωνικὴν περιωπὴν ὄχι τὴν τυχοῦσαν γωρίζουν περισσότερα ἀπὸ πέντε ἐξ ὀνόματα δένδρων, ἂν ἤμπορῶν νὰ χωρίσουν τὸ φύλλον τῆς δρυὸς ἀπὸ τὸ φύλλον τῆς λεύκης, ἂν ἔχουν ἰδέαν περὶ τῆς μεταμορφώσεως τῶν ἐντόμων, ἂν ἤξεύρουν ποῖα πτηνὰ λέγονται ἀποδημικά—πράγματα τὰ ὁποῖα διδάσκονται εἰς τοὺς Νηπιακοὺς Κήπους ὅλων τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν τὰ παιδία 4 και 5 ἐτῶν, ἀφ' ὅτου ἀντήχησεν ἀπὸ τοὺς ὄρυμους τῆς Θουριγγίας ὁ πρὸς τὴν φύσιν και τὴν παιδαγωγικὴν τῆς παντοδυναμίας θεσπίσεως ὕμνος τοῦ Φραϊβελ. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν φύσιν, καλλιεργούμενη εἰς τὰς παιδικὰς ψυχὰς, θὰ ἐπενήργει και κατόπιν, ὥστε ν' ἀνακόψῃ και τὸ βέρυμα τὸ ἀκάθεκτον τῆς συρροῆς εἰς τὰς πόλεις και τῆς ἐγκαταλείψεως και ἐρημώσεως τῶν χωρίων και τῶν ἀγρῶν. Θὰ συνετελεῖ ἀκόμη, ὥστε νὰ περιορίσῃ τὸν ὑπέρογκον ἀριθμὸν τῶν ἀκολουθούτων τὰ γραφειοκρατικὰ ἐπαγγέλματα, τῶν προστατευζόντων ὡς ὑψιστον ἰδεώδες τὸν εὐτελεῖ μισθὸν τοῦ ὑπαλλήλου.

Τὴν σημασίαν τῆς ἀγάπης αὐτῆς πρὸς τὴν φύσιν κατενόησαν οἱ Ἀμερικανοὶ τόσον, ὥστε ἰσότημον πρὸς τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἐορτὴν καθώρισαν εἰς τὰ σχολεῖα των τὴν λεγομένην Arbor Day, τὴν «Ἡμέραν τοῦ Δένδρου», ἡμέραν πανηγυριζομένην δι' ἐκδρομῶν εἰς γραφικὰς τοποθεσίας, δι' ὑπαίθριων προγευμάτων και παντοειδῶν ἀγροτικῶν τέρψεων.

Ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοιούτων σχολείων εὐκόλως στρατολογουῦνται κατόπιν τὰ μέλη τῶν φιλοδοσικῶν συλλόγων, τῶν ὁμίλων ἐκδρομῶν, τῶν ἐταιρειῶν πρὸς ἐξωραίσιν τῶν ἐξοχῶν. Ποσάκις ὁ πεζοπορῶν εἰς γερμανικὰ δάση δὲν συναντᾷ γραφικώτατα περίπτερα, σκιαδὰς χαριεστάτας και καθίσματα και μικρὰς τραπέζας ἀπὸ πλεκτοὺς κλάδους ὅλα με τὴν σφραγιδα μιᾶς ἐξωραϊστικῆς ἐταιρείας !

Ὅπως εἰς ὅλα τὰ ἔργα και εἰς τὸ ἔργον τὸ ἀληθῶς θαυμάσιον τῆς Φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως χρειάζεται μέθοδος, χρειάζεται σύστημα.

Με τὴν μίαν και μόνην παιδικὴν πανηγυριν, ἡ ὁποία ἐγείνει κατὰ τὴν ἐμφύτευσιν τοῦ φυτωρίου τοῦ Φιλοπάππου, με τὴν σημερινὴν ἐορτὴν, ἡ ὁποία γίνετα μέσα εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ

«Παρνασσού», ἐνῶ ἐξω εἰς τοὺς κάμπους μοσχοβολᾷ ἡ ζωὴ και ἡ ἀνοιξίς, με τὰ αὐτόματα τῶν εἰκοσαλέπτων εἰσφορῶν, με τοὺς ὀλίγους διανεμαμένους σπόρους δένδρων χωρὶς κανένα ἐλεγχον και περαιτέρω φροντίδα, δὲν θὰ κατορθωθῆ τίποτε γενναῖον και ἄξιον τοῦ σκοποῦ.

Ἡ λατρευτὴ μας Πριγκίπισσα και διὰ τῆς ἐπιβολῆς, ἢν δύναται ν' ἀσκήσῃ ἐπὶ τῶν κυβερνώντων, και διὰ τοῦ γοήτρου, τὸ ὁποῖον ἐμπνέει εἰς ὄλους, μικροὺς και μεγάλους, ἂς ἐπεκτείνῃ και ἐξω τῆς προεδρείας τῆς Φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως τὴν προστασίαν τῆς ἢ τὴν φέρῃ και μετὰ τῶν θρανίων τῶν σχολείων.

Ἐκεῖ ἰδίως ἂς ἐμφυσῆσῃ τὴν πρῶτην πνοὴν τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν φύσιν και ἰδιαιτέρως πρὸς τὸ δένδρον, τὸ ὁποῖον ὁ υἱὸς τοῦ δασοφύλακος και μέγας παιδαγωγὸς τῆς πατρίδος της θεώρει «ὡς τὴν τελειοτάτην παράστασιν τῆς ὀργανικῆς ζωῆς ἐν τῇ φύσει».

Τὰ δάση ἐσφίξεν εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους και σφίξει ἀκόμη εἰς τὰς χώρας τῶν ἀγρίων ἢ ἀγνοια. Ἡ δεισιδαιμονία ἐζωντάνευε τὸ ξύλον και εἶδιε ψυχὴν θεῖαν ἢ ἀνθρωπίνην εἰς τὸ δένδρον.

Ὁ βάρβαρος Ξέρξης, ἐκστρατεῖων κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐστάθμευε κατὰκόπος ὑπὸ τὴν σκιάν πελωρίας πλατάνου και ἀναχωρῶν, ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ εὐεργετικὸν δένδρον κατεκόσμηε τὴς κλάδους διὰ βαρυτίμων ψελλίων και ἐγκαθίστα φρουρὰν τιμητικὴν παρὰ τὸν κορμόν του. Ἡ ἑλληνικὴ φαντασία ἐνεφύσα εἰς τὰς σειομένης δρυὲς τὴν χάριν θελκτικῶν Ἀμαδρυάδων. Ἡ φυλὴ τῶν Δαμάρων τῆς Ἀφρικῆς λατρεύει τὰ δένδρα ὡς κοινούς προγόνους ὅλων τῶν πλασμάτων τῆς φύσεως.

Τὰ δάση σφίξει τῶρα εἰς τὰς πολιτισμένας χώρας ἢ ἐπίγνωσις τῆς ὠραιότητος και τῆς ὀφελιμότητος αὐτῶν. Ἡ ἐπιστήμη και ἡ τέχνη, ὅπως ἄλλοτε ἢ ἀγνοια και ἡ δεισιδαιμονία, ἐδωκαν πάλιν εἰς τὰ ἄψυχα και ἀναίσθητα ξύλα ψυχὴν και ζωὴν—τὴν ψυχὴν τοῦ Ὀφελίμου και τὴν ζωὴν τοῦ Ὀραίου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΝΩΜΑΙ ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἄν ἀμφιβάλλῃ τις ὅτι ἔχει και ἡ πενία τὴν μεγαλοπρέπειάν της, ἂς ἐρωτήσῃ τὸ λογικὸν του, τίνα κρίνει μεγαλοπρεπέστερον, τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον πέμποντα δωρεὰν εἰς τὸν Φωκίωνα ἑκατὸν τάλαντα ἢ τὸν ἀποστρεφόμενον τὴν δωρεὰν ταύτην Φωκίωνα.

Κοραῖς

Ἐπὶ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ και τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμῆσεως βασίζεται ἡ οἰκογενειακὴ εὐδαιμονία.

διότι άνευ άμοιβαίας εκτιμήσεως δέν δύνανται νά υπάρξη ή ενότης ιδεών και αισθημάτων, τó αναπόφευκτον τούτου στοιχείον σταθερός και άγνής συζυγικής αγάπης.

Η άκρα αόστηρότης πολλάκις μόνον άδυναμίαν χαρακτηρος υποκρύπτει.

Κέμπ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

οικογενειακόν βάρος.

Η οικογένεια Σκώττ εις τήν άμερικανικήν Πολιτείαν τής Βιργινίας είνε βεβαίως ή βαρύτερα οικογένεια τού κόσμου. Ο πατήρ Ιωάννης Σκώττ, όγδοηκοντούτης, ζυγίζει 105 χιλιογράμματα, ή σύζυγός του Σωσάννα τής αυτης ηλικίας με τον άνδρα της είνε τό ελαφρότερον μέλος τής οικογενείας, ζυγίζει δέ μόνον 99 χιλιογράμματα. Έρχονται έπειτα τά 8 τέκνα του ζεύγους τούτου, τέκνα άντάξια των γονέων ώς πρός τό σωματικόν τουλάχιστον βάρος. Όλα είνε άνδρες και ζυγίζουν άπό 110—125 χιλιογράμματα. Έν όλω τό βάρος τής οικογενείας άνέρχεται εις 1250 χιλιογράμματα, ήτοι υπέρ τας 1000 διαάδας.

Τό μέλλον των έφημερίδων.

Η μανία των μεγάλων βιομηχανικών επιχειρήσεων και των τεραστίων συνδυασμών θά εισχωρήση άργά ή ταχέως και εις τας έφημερίδας. Μετά τεσσαράκοντα ή πενήκοντα έτη, λέγει εις βιομήχανος Άγγλος, ή όψις του τύπου θά εϊε εξ ολοκλήρου διάφορος τής σημερινής. Έν μέγα τράστ δημοσιογραφικόν θά ύπάρχη εις εκάστην χώραν. Η ήμερησία έφημερίς των μεγάλων πόλεων θά βλεπή τό φώς εις σειράν εκδόσεων, εκάστη των οποίων θ' άφαιρούται εις ιδιαιτέραν κατηγορίαν ειδήσεων δι' ιδιαιτέραν τάξιν αναγνωστών. Έκδοσις πολιτική, φιλολογική, έμπορική, οικονομική, των μικρών ειδήσεων κλπ. Είς εκάστην πόλιν θά ύπάρχη μία μόνη έφημερίς και μία μοναδική εταιρεία θά διαχειρίζεται όλα τά εκδιδόμενα εντός τής αυτης χώρας φύλλα. Αί πολιτικά ειδήσεις θά δίδωνται υπό τύπον συνεντεύξεων αυθεντικών άπό τας μάλλον άξιοπιστους πηγάς και δέν θά ύπάρχωσι φύλλα ταυτης ή εκείνης τής πολιτικής αποχρώσεως ή γνώμης. Αί έφημερίδες υπό πολιτικήν έποψιν θά κατοπτρίζωσι τά πράγματα αντί νά παραθέτωιν άόριστα σχόλια και προσωπικάς σκέψεις.

Γυναϊκων επαγγέλματα.

Η γενομένη τελευταίον απογραφή εις τας Ηνωμένας Πολιτείας παρέχει τά έπόμενα αποτελέσματα ως πρός τά επαγγέλματα των γυναι-

κων: Υπάρχουσιν εις τήν χώραν εκείνην 3,405 γυναίκες έχουσαι εκκλησιαστικόν άζίωμα, 469 ηλεκτρικοί μηχανικοί με ποδογύρους και 84 πολιτικοί μηχανικοί του αυτου φύλου, 1300 γυναίκες δικηγόροι, 7,399 γυναίκες ιατροί και κτηνίατροι, 787 οδοντίατροι και 324 ύπόλληλοι επικηδείων τελετών. Υπάρχουσιν ακόμη 45 γυναίκες μηχανικοί σιδηροδρόμων και 7 θερμασταί, 5582 γυναίκες κουραίς, 1040 αρχιτέκτονες, 167 κτίσται και τέλος 2,193 γυναίκες δημοσιογράφοι. Άλλα ακόμη περιεργότατα επαγγέλματα δέν άπαξιούσι νά μετέρχωνται επίσης οι γυναίκες. Ούτως άπαντώνται 51 θερμασταί εις μηχανικά εργοστάσια και 46 νεκροθάφτριαι. Καί ταυτα χωρίς νά ύπολογισθώιν αι όμέτρητοι γυναίκες, όσαι εργάζονται εις τας Τραπεζας και τά έμπορικά καταστήματα, εις τά δημοτικά, τά τηλεγραφικά και άλλα δημόσια γραφεία.

Υγιεινή του ύπνου.

Καλόν είναι ή κεφαλή μόνον τής κλίνης νά στηρίζεται επί του τείχου, ν' άποφεύγεται δέ ή περί αυτην χρήςις παραπετασμάτων, τά όποια περιερίζουσι τον άέρα και σχηματίζουν περι τό κοιμώμενον άτμόσφαιριν όχι καθαράν. Τό ζήτημα τής αναπνοής είναι τό κυριώτερον κατά τον ύπνον. Ο κοιτών διά τούτο πρέπει νά είναι όσον τό δυνατόν ευρύς. Η συνήθεια του ύπνου με άνοικτόν παράθυρον είναι άρεσιμωτάτη και διαοιδεται όλοιέν, όότι τοιουτοτρόπως έχει τις διαρκώς άέρα καθαρόν και άποφεύγει τήν δυσωδίαν και τά μολύσματα. Τίποτε δέν έχει τις νά φειδθῆ έκ τούτου, όταν φροντίξη νά σκεπάζηται καλά και κατά τήν όρμηειν ώραν νά καλύπτη τό άνοικτόν παράθυρον διά παραπετάσματος. Ο θέλων νά κοιμάται καλώς δέν πρέπει νά είναι λαίμαργος. Η πολυφαγία ελθέει τον άνθρωπον εις στενοχωρίας και εις όνειρα τρομακτικά. Δύο ώραι άκουσι δά τήν χώνευσιν ευπέπτων τροφών, άλλ' ούτε εις τρεϊ ούτε εις τέσσαρας άπαλλάσσεται ό στόμαχος άπό τό βάρος τροφών έκ ζυμαρικού ή έκ πολλου λίπους ή γενναίας οίνοποσίας. Κακόν είναι νά είναι τις θερμός κατά τον ύπνον. Ενδιαφέρει πολύ και ή θέσις του κοιμώμενου διά τήν ήσυχίαν του. Υπτικς ό κοιμώμενος εκτίθεται εις κίφνιδιάς εξεγέρσεις και τρώμους ως επί τό πλείστον, πρηής, πιέζει τον στόμαχον και στενοχωρεί τήν αναπνοήν. Επί τής άριστερας πλευράς εκτίθεται εις παλμούς καρδιακούς. Η καλύτερα και ασφαλεστέρα θέσις είναι ή επί τής δεξιάς πλευράς, όότι διευκολύνει και τήν πέψιν όταν δέν είναι έτι πλήρης. Οι διανοητικώς εργαζόμενοι ευχαριστούνται νά κοιμώνται έχοντες ύψηλά τήν κεφαλήν, τουαντίον αναπαύονται καλύτερον με τήν κεφαλήν χαμηλά οι επιδιόδμενοι εις σωματικάς εργασίας.